

PRIJS 6 CENTS.

Medezeggenschap en Bedrijfsorganisatie

REDE

**UITGESPROKEN VOOR HET
DEMONSTRATIEF KONGRES
VAN N.V.V. EN S.D.A.P. OP
19, 20 EN 21 SEPTEMBER 1925
:: TE 'S-GRAVENHAGE ::**

DOOR

G. J. A. SMIT Jr.
**VOORZITTER VAN DEN ALGEMEENEN
NEDERL. BOND VAN HANDELS- EN
KANTOORBEDIENDEN**

1925

N.V. „ONTWIKKELING” - AMSTERDAM

Medezeggenschap en Bedrijfsorganisatie

REDE

**UITGESPROKEN VOOR HET
DEMONSTRATIEF KONGRES
VAN N.V.V. EN S.D.A.P. OP
19, 20 EN 21 SEPTEMBER
1925 TE 'S-GRAVENHAGE**

DOOR

G. J. A. SMIT Jr.

**VOORZITTER VAN DEN ALGEM. NED. BOND
VAN HANDELS- EN KANTOORBEDIENDEN**

1925

N.V. „ONTWIKKELING” - AMSTERDAM

INLEIDING.

Het vraagstuk behoeft naar mijn meening thans geen theoretische behandeling meer. De theoretische verdediging immers is reeds gegeven in het rapport der kommissie N. V. V.-S. D. A. P., in het Socialisatie-Rapport der S. D. A. P. en op het kongres te Haarlem, terwijl in dit verband zeker ook genoemd mag worden de dissertatie van Mr. Dr. G. v. d. Bergh.

Ik konstateer slechts dat onze beweging, onze menschen, de medezeggenschap en bedrijfsorganisatie willen en dat wij thans in het stadium gekomen zijn; waarin de vraag kan worden besproken, hoe deze praktisch door te voeren. Ik heb daarbij het voordeel van **eigen** ervaring in de industrie. Hieronder behandel ik dus de praktische zijde van het vraagstuk, wilt ge liever, de agitatorische zijde.

De arbeiders willen in het bedrijfsleven niet langer zijn machine zonder meer, of een verlengstuk der machine. Zij willen meespreken bij alles wat hen rechtstreeks of indirekt raakt; zij hebben veroverd de **politieke democratie**, d.w.z. dat zij door middel van hun vertegenwoordigers in alle regeerings- en overheidslichamen medespreken; daar wordt hun invloed toegekend. In het produktieproces echter, zijn ze onmondig en wordt over hen en zonder hen geoordeeld. Ze willen ook daar meespreken, d. w. z. ze willen de **bedrijfsdemocratie**.

Daarnaast konstateer ik een volkomen anarchie in de produktie; dat wordt het best gekenmerkt hierdoor, dat van een bepaald artikel een overvloed kan zijn, terwijl toch groote aantallen menschen er gebrek aan hebben. Onze produktie is niet gericht op de behoefte der menschen, doch uitsluitend op de winst van den ondernemer. In de produktie bestaat de alleenheerschappij van een kleine groep bezitters, die noch moreel noch intellectueel bevoegd is, de leiding der produktie in handen te hebben.

Wanneer gesproken wordt over arbeiders, bedoelen wij daarmee tevens hen, die in de administratie, het toezicht, de voorbereiding enz. werkzaam zijn als bediende, technicus, opzichter, werkmeester, de in loondienst staande kunstenaars enz.

Wanneer hier sprake is van de produktie, dat is dus de vervaardiging der goederen, bedoelen wij tevens de distributie, dat is de verzending en verkoop enz. der goederen.

Vorrang.

De medezeggenschap nu is de eisch der arbeiders om in de onderneming, waarin zij werkzaam zijn, mede te spreken, mede te overleggen, mede te beslissen.

Bedrijfsorganisatie bedoelt een behoorlijke organisatie van de verschillende bedrijfstakken. Hier domineert vooral het belang der verbruikers en treedt de gemeenschap op als vertegenwoordigster dier verbruikers. Daarnaast komt ook hier de medezeggenschap der in den bedrijfstak werkzame arbeiders.

Hieruit volgt reeds, dat een discussie over de vraag, wat het eerst moet worden ingevoerd, medezeggenschap of bedrijfsorganisatie, geheel overbodig is. Weliswaar zit in beide het element der medezeggenschap, zij het dan bij de medezeggenschap zelf van de arbeiders direkt, in de bedrijfsorganisatie van de leiders der arbeiders.

Daarnaast is er toch het groote verschil, dat de bedrijfsorganisatie bedoelt, een behoorlijke organisatie van den bedrijfstak, om zoo goed en zoo goedkoop mogelijk zijn waren te kunnen afleveren.

Medezeggenschap en bedrijfsorganisatie staan dus niet als eerste en tweede trap, zij staan naast elkaar en zouden zelfs onafhankelijk van elkaar kunnen worden ingevoerd.

Trouwens vraagt eens aan de Christelijke arbeiders zelve wat zij willen. Zij zullen u antwoorden: „Wij willen medespreken”, maar zij zullen u geen betoog geven, dat de bedrijfsorganisatie het eerst zou moeten worden ingevoerd.

Praktisch is gebleken bij de Koöperatie „De Eenheid” te Zaandam, dat de R.-K. en Christelijke bakkers en handels- en kantoorbedienden zich vereenigden met de medezeggenschap in de onderneming. Daaruit blijkt afdoende, dat de katholieke en christelijke en moderne arbeiders elkaar in dezen zullen kunnen vinden.

Het solidarisme.

Tegenover onze eischen is gesteld het solidarisme, dat is het gemeenschappelijk belang van ondernemers en arbeiders. Ik behoef niet te zeggen, dat dit een gewrongen stelsel is. Dat maakt men geen enkel verstandig arbeider meer wijs, dat er een gemeenschappelijk belang is tusschen ondernemers en arbeiders.

Ik vergelijk de leuze van het solidarisme met die van het Huismanskiesrecht. Om onzen eisch van algemeen kiesrecht te weerstaan, werd daar tegenovergesteld de gewrongen leuze van het Huismanskiesrecht. Tegenover onze reële eischen van medezeggenschap en bedrijfsorganisatie is nu gesteld het solidarisme. Evenals door onze sterk gevoerde aktie het Huismanskiesrecht verdwenen is, zoo zal ook bij een flink doorgevoerde agitatie onzerzijds het solidarisme, voor zoover het

nog niet verdwenen is, weggevaagd worden en zal de geheele arbeidersklasse kunnen optrekken voor onze juiste en klare eischen van medezeggenschap en bedrijfsorganisatie.

Het kost geen geld.

Minister Colijn heeft aangekondigd, dat geen sociale hervormingen kunnen worden ingevoerd, die geld kosten. Men zou kunnen zeggen, welnu, hier is een eisch, die geen geld kost. Colijn kan dus de medezeggenschap en de bedrijfsorganisatie invoeren. Wie zoo denkt vergist zich. Onze eischen gaan rechtstreeks in tegen het kapitalisme, zij zijn een aantasting daarvan. De kapitalistische klasse en haar vertegenwoordigers zullen zich daartegen met alle kracht verzetten.

Van de allergrootsten onder de ondernemers, als bijv. Stinnes e.a. werd steeds gezegd, zij zijn zelf sober, wat men natuurlijk sober kan noemen. In elk geval is het hen niet in de eerste plaats te doen om het geld, om het te kunnen uitgeven, veel meer om macht te kunnen oefenen, en zij zullen zich derhalve veel sterker verzetten tegen een aantasting van die macht door medezeggenschap, als tegen verhooging van loon en verkorting van den arbeidstijd.

Neen, zonder strijd zal Colijn niet tot invoering overgaan.

Wat hebben wij aan dien rommel?

Ik heb wel eens hooren zeggen: „Wat hebben wij aan dien rommel, geef ons een goed loon, een korten werktijd, vakantie, pensioen enz., dan kunt gij de rest van ons cadeau krijgen”. Die zoo praten zijn niet alleen de ongeorganiseerden, doch merkwaardig genoeg ook de protestantsch kerkelijk georganiseerde arbeiders. Zelfs bekeken uit zuiver materialistisch oogpunt, is deze stelling absoluut onjuist. Zonder invloed uit te oefenen op het bedrijfsleven, zonder machtsvorming van de zijde van de arbeidersklasse zal ook een goed loon, korte werktijd enz. niet zijn te verkrijgen, om dan van de moreele, kultureele en geestelijke overwegingen, dat wij als mensch willen behandeld worden en als mensch willen leven, maar niet te spreken.

Wij zijn er te dom voor.

Men hoort de redeneering: „om te kunnen meespreken in het bedrijf, moeten wij geschoold zijn, een opleiding hebben gehad”. Anderen zeggen: „onze afkomst is een bezwaar”. Weer anderen, dat zij niet uit het rechte hout gesneden zijn. In zijn algemeenheid is deze stelling onjuist. Wij hopen dat straks nader te bewijzen. Zeker, niet alle arbeiders zullen in staat zijn tot het voeren van het wapen der medezeggenschap, evenmin als alle arbeiders in staat zijn een goed Raadslid te zijn. Maar onder de arbeiders zijn er zonder eenigen twijfel, die geschikt zijn als hun vertegenwoordigers op te treden. Dan zal blijken, dat heel veel, wat nu verstikt wordt onder de alleenheerschappij der ondernemers, naar voren komt ten bate van de onderneming zelve. Trouwens hier ligt het gevaar van het generaliseeren, Ik zie

Drie fasen bij de medezeggenschap.

- 1°. medezeggenschap bij de vaststelling der arbeidsvoorwaarden;
- 2°. medezeggenschap bij de toepassing der kollektieve kontrakten en wettelijke bepalingen;
- 3°. medezeggenschap bij beheer en leiding.

Medezeggenschap bij de vaststelling der arbeidsvoorwaarden.

Eigenlijk moest het niet noodig zijn, daarover nog te spreken. Logisch zou het moeten zijn, dat bij het aangaan van een overeenkomst, waarbij de arbeider zich verbindt voor een ondernemer werk te verrichten, de voorwaarden daarvan in gezamenlijk overleg zouden worden vastgesteld. Toch verzet de ondernemer zich hiertegen principieel, zijn leuze is: „Baas in eigen huis”. Alleen door de macht der organisatie kan de werkgever gedwongen worden tot overleg over de voorwaarden, waaronder de arbeiders werken.

Dit overleg wordt niet alleen geweigerd tegenover de organisaties van handels- en kantoorbedienden en technici in de partikuliere bedrijven, doch ook zelfs tegenover de handarbeiders. Men behoeft slechts te zien welke moeite sterke bonden van handarbeiders als bouwarbeidersbond en metaalbewerkersbond hebben, om de patroons te dwingen tot het overeenkomen der arbeidsvoorwaarden in kollektieve kontrakten.

Wij herhalen, deze vorm van medezeggenschap wordt door ons geëischt.

Is het overleg over de arbeidsvoorwaarden tot stand gekomen, dan zullen de ondernemers voortdurend komen met beweringen, dat de toestand van het bedrijf bepaalde arbeidsvoorwaarden niet toelaat.

Deze beweringen moeten worden gecontroleerd door

boeken-onderzoek.

Het verzet van de zijde der ondernemers tegen dit boekenonderzoek is onreëel. Hun hoofdmotief schuilt in de insinuatie, dat de vakverenigingsbestuurders gegevens zullen openbaar maken. Dat is slechts een smoesje; het feit is, dat wij een gepast wantrouwen mogen hebben tegenover de beweringen der werkgevers.

Wie eenig verstand heeft van de verslagen der ondernemingen, zal dit bij voorbaat beamen.

Laat ik hier volledigheidshalve opmerken, dat arbeidsvoorwaarden natuurlijk niet per onderneming geregeld worden, doch minstens voor den geheelen bedrijfstak. De medezeggenschap daarvoor dient dus uitsluitend te berusten bij de vakverenigingen.

Verbindend-verklaring kollektieve kontrakten.

In dit verband een enkel woord over de verbindend-verklaring der kollektieve kontrakten.

Thans komt het voor, dat een onwillige ondernemer door afzijdig te blijven van een kollektief kontrakt unfaire konkurrentie voert, waardoor dit kollektief kontrakt gevaar loopt. Anderzijds kunnen

arbeiders hun arbeid aanbieden tegen slechtere voorwaarden, waardoor het kontrakt eveneens gevaar loopt. Een verbindend-verklaren der kollektieve kontrakten voor den geheelen fabriekstak kan een middel zijn tegen loondrukkende ondernemingen en loon-ontduikende arbeiders.

De Regeering heeft terzake een Wetsontwerp ingediend, waarom van verdere behandeling hier wordt afgezien.

Hoe weinig trouwens de ondernemers het recht hebben zelfstandig te beslissen over de arbeidsvoorwaarden, blijkt uit een uitgave van de werkgeversvereniging „Centraal Overleg”; ze heet „handleiding voor loonsvergelijking tusschen verschillende bedrijfstakken met vaklijst Mei 1925”.

Het doel daarvan is, de ondernemers bij te brengen kennis van de loonen in eigen onderneming, kennis van de loonen in eigen bedrijfstak en kennis van de vergelijking der loonen tusschen verschillende bedrijfstakken. En het geschrift zegt met zooveel woorden, dat zelfs de kennis der loonen in eigen onderneming bij verschillende ondernemers te wenschen overlaat.

Kommentaar overbodig.

Toepassing kollektieve kontrakten en wettelijke bepalingen.

In de kollektieve kontrakten worden algemeene regelen getroffen, die in de praktijk toepassing vragen. Tot nu toe is die toepassing in handen van den ondernemer. Wij wenschen in dezen medezeggenschap. Gevormd dient te worden een ondernemingsraad uit vertegenwoordigers der verschillende groepen van arbeiders, welke met den ondernemer deze regelingen ter hand neemt; ik bedoel, stukwerk, tarieven, onderlinge regeling van vakantie enz. Een belangrijke taak daarbij is het beroep bij ontslag.

In onze maatschappij is zeker een der ergste euvelen de werkloosheid. Niet alleen de werkloosheid zelve, doch ook de bedreiging daarmee, de zorg voor den dag van morgen. Wanneer hierin verbetering kan worden aangebracht, wanneer meer vastheid kan worden gegeven aan de betrekking, aan het inkomen dus van den arbeider, dan zou hier reeds een van de beste punten der medezeggenschap geregeld zijn. De arbeider dient dus bij ontslag, dat naar zijn meening onrechtvaardig is, beroep te hebben op den ondernemingsraad.

Er zijn verschillende wetten die de bescherming der arbeiders bedoelen. De bepalingen daarvan worden, dat is een bekend feit, door de werkgevers gruwelijk overtreden. Om te waken tegen deze overtredingen is ingesteld de arbeidsinspektie. Ik ben vol lof over het werk der arbeidsinspektie, doch ook zij is ten offer gevallen aan misplaatste bezuiniging. Er zijn veel te weinig ambtenaren bij de arbeidsinspektie. Kontrôle over de toepassing der wettelijke bepalingen door een ondernemingsraad kan in dezen voor de arbeiders uitkomst brengen.

Beheer en leiding.

Ik kom thans tot het meest bestreden deel der medezeggenschap, n.l. die bij beheer en leiding van de onderneming. Ik constateer, dat van den gang van zaken in de onderneming voor den arbeider dikwijls alles afhangt, zelfs zijn bestaan. Voor hem zijn dus van overwegend belang, vraagstukken betreffende uitbreiding en inkrumping der onderneming, het vraagstuk van orders, de kostprijsberekening, de technische en organisatorische vervolmaking. Kunnen de arbeiders bij deze voor hen zoo gewichtige vraagstukken niet meespreken? Natuurlijk niet allen, maar de door hen zelve gekozen vertegenwoordigers? Ik meen van wel.

Van zelf zullen de arbeiders goed moeten uitkijken, wie zij als hun vertegenwoordigers aanwijzen.

Bij de in werking treding der ondernemingsraden in Oostenrijk deelde men mij mede, dat dikwijls gekozen waren de arbeiders met den grootsten mond. En hoewel een groote mond in het algemeen wel eens noodig is, behoeven wij bij de medezeggenschap toch de vakbekwamen, de meest geschikten, ook al zijn ze geen groote agitatoren.

De vraag rijst hier onmiddellijk

zijn de bedrijfsleiders zoo knap?

Hoeveel reputaties zijn in den laatsten tijd niet vernietigd! Ik behoef slechts de namen te noemen van Wilmink, van Nierop, Roelvink, Marx en Co., Philips Sigarettenfabriek, ja zelfs van Kröller. Dat is trouwens geen wonder. In de industrie past men nog de erfelijkheid toe; de zoon komt automatisch op de plaats van zijn vader.

In sommige bedrijven, ik wijs op de Twentsche textielindustrie en de banken, behooren de ondernemers zelfs tot een bepaalde kaste.

Wat zou men er van denken, wanner men iemand tot professor benoemde, omdat zijn vader professor was? En toch wordt iemand industrieel, omdat zijn vader het is.

Bovendien

is de leiding in handen van één persoon

die op elk oogenblik zal moeten kunnen beslissen, zooals het „Handelsblad” ons dat zoo dierbaar vertelt. Geen sprake van. In de industrie hebben regelmatig dagelijksche bijeenkomsten plaats met technische leiders, met administratieve leiders, waarin de beslissingen worden genomen. En heeft niet de totstandkoming van de naamlooze vennootschap en van het grootbedrijf in het algemeen het vraagstuk van de bedrijfsleiding geheel veranderd en het gebracht naar meerdere personen?

Dr. A. Sternheim zegt het in „De Kroniek” van 1 Juli 1925 zoo voortreffelijk over de leiding onzer banken:

„Geen directeur durft iets af te handelen zonder zijn kollega, samen durven ze het niet zonder den Raad van Advies en deze niet zonder den Raad van Kommissarissen, en bij elke schrede hooger, wordt het inzicht lager, omdat men verder van de cliëntèle afstaat.”

Ligt trouwens niet in de twistvraag, of de bankdirekteuren de produktie leiden, of de industrieelen de bankpolitiek voeren, het bewijs, dat die leiding in één hand slechts historische beteekenis heeft?

De hulpmiddelen om met kennis van zaken bij de bedrijfsleiding mede te spreken zijn trouwens hoe langer hoe beter geworden. Eensdeels ligt een groot stuk der leiders-kapaciteiten op het terrein der konkurrentie. Zoodra deze konkurrentie door bedrijfsorganisatie, ja zelfs door overeenkomsten wordt uitgeschakeld, vervalt een deel der moeilijkheden. Anderzijds is er veel meer kennis gekomen betreffende afzetgebied, markten, grondstoffen voorziening, uitvindingen, enz. De geheimdoenerij heeft plaats gemaakt voor publieke gegevens. De statistieken en ook in den laatsten tijd de ekonomische barometer, geven steeds meer gelegenheid zich op de hoogte te stellen.

En ten slotte weten de ondernemers niet, dat er onder het personeel de noodige kennis is, die ten bate der onderneming benut kan worden? Waarvoor dienen anders de beroemde bussen, waarin arbeiders der onderneming hun denkbeelden kunnen neerleggen, wanneer de ondernemer niet zou begrijpen, dat daarmee voordeel te behalen is? En hoe vaak komt het niet voor, dat personeel den rapport uitbrengen betreffende de onderneming of een deel daarvan, dat als onpraktisch wordt afgewezen, doch een maand later als eigen uitvinding van den ondernemer wordt ingevoerd?

Zeker, niet alle arbeiders in de onderneming, wij herhalen het, zijn in staat bij beheer en leiding mede te spreken, doch ik ben overtuigd, wanneer een aantal van hen in de gelegenheid wordt gesteld medezeggenschap uit te oefenen, dat heel wat verborgen eigenschappen naar voren zullen treden. Daarbij zullen hand- en hoofdarbeiders elkaar wegwijs moeten maken door de onderneming.

Ik konstateer nadrukkelijk, dat deze medezeggenschap bij beheer en leiding is in het belang van de werkers maar ook in het belang van de voorziening door de onderneming. Ik ontveins mij niet de moeilijkheden die op dit terrein liggen, doch ze zullen worden overwonnen.

Tot nu toe sprak ik van het zuiver kapitalistische bedrijf, ik kom thans tot enkele

overgangsvormen,

waar de arbeiders rechtstreeks invloed uitoefenen op den werkgever, ik bedoel:

- 1°. de overheids- en semi-overheidsbedrijven;
- 2°. de koöperaties en instellingen van de arbeidersbeweging zelfe.

Bij de Overheidsbedrijven

kennen wij het georganiseerd overleg, waarin de regeling der arbeidsvoorwaarden tusschen vakvereniging en overheid worden besproken. Daarnaast de dienstkommissies, waarin de toepassing dier arbeidsvoorwaarden wordt besproken en tevens de regeling van het bedrijf.

Tenslotte de opname van de vertegenwoordigers der arbeiders in raden van kommissarissen.

Ik kan volstaan met te zeggen dat, waar deze regelingen van drieërlei aard nog niet bestaan, zij zullen moeten worden ingevoerd en vervolmaakt. Dit zelfde geldt voor het semi-overheidsbedrijf als spoorwegen, mijnen en verschillende instellingen.

Wij zullen daarbij nauwlettend moeten toezien, dat door de omzetting van een overheidsbedrijf in een anderen bedrijfsvorm, naaml. venn. of iets dergelijks, de reeds verkregen regelingen niet op losse schroeven worden gezet. Hier is een taak voor onze vertegenwoordigers in Kamer, Staten en Gemeenteraden.

Koöperaties.

Ik had aanvankelijk nogal eenig bezwaar in verband met de medezeggenschap de koöperaties en instellingen van de arbeidersbeweging te bespreken, omdat maar al te vaak gezegd wordt: „Moeten deze weer als proefkonijn dienen!” Nu echter Dr. Sloos in „De Verbruiker” pleit voor het invoeren van medezeggenschap in de Koöperaties en ook het bestuur van den Centralen Bond van Verbruikerskoöperaties zich heeft uitgesproken in dien zin, vervalt dit bezwaar.

Met vreugde heb ik dan ook begroet de invoering van een ondernemingsraad bij de Koöp. „De Eenheid” te Zaandam, terwijl ik eveneens gewag maak van de motie der afdeeling Winterswijk der S. D. A. P., welke in dit verband aan de koöperaties een belangrijke taak wil toewijzen.

Velen staan in ons land sceptisch tegenover de koöperatieve beweging, op grond van een enkele slechte ervaring. Mijns inziens ten onrechte.

Niet alleen ten aanzien van de prijsbepaling en de kwaliteit der te leveren artikelen heeft de koöperatie hare beteekenis; ook voor het leeren van het bedrijfsleven kan de koöperatie een goede oefenschool zijn. Bij de bedrijfsorganisatie zal ze uitstekende diensten kunnen verrichten. Het voorgaan der koöperaties verdient in dezen alle waardeering. Hier kan derhalve een begin gemaakt worden met de medezeggenschap, evenals bij instellingen van de arbeidersbeweging.

Het spreekt vanzelf, dat ook hier de noodige voorzichtigheid moet worden betracht en dat men geen schaap met vijf pooten mag verlangen.

Ik kom thans tot

de Bedrijfsorganisatie.

Deze is er reeds, zij het dan niet de publiekrechtelijke als wij wenschen. Overleg tusschen ondernemers in verschillende bedrijven heeft voortdurend plaats. Helaas niet ten bate der gemeenschap, ter voorziening in de behoeften van het volk, doch uitsluitend uit het oogpunt van winst maken. Wij vinden in verschillende bedrijfstakingen regelingen betreffende de beperking der produktie, de afzetgebieden, de prijsbepaling enz.; niet alléén nationaal, maar ook internationaal.

Het is ondoenlijk in dit bestek alle op te noemen, ik wijs slechts op ijzer, staal, kali, rubber, olie, steenkolen. De oorlog heeft ook de

kleine producenten tot elkaar gebracht en zoo vinden wij derhalve overeenkomsten in den landbouw en zelfs zeer vergaande, in het bakkersbedrijf, waar in kleine plaatsen de bakkers zich tot een combinatie hebben gevormd.

Een deel dezer bedrijfsorganisatie gaat in onze richting. Het is samentrekking, centralisatie, welke op den duur zoo onduldbaar wordt, dat overname door de gemeenschap ook buiten onzen kring noodzakelijk wordt geacht. Wat het systeem betreft, komt het nog al eens voor, dat de overeenkomst ten doel heeft ook de slechtst geoutilleerde bedrijven nog winstgevend te maken. Een opvatting die vooral de Duitschers hebben en welke staat tegenover de Amerikaansche.

Ik konstateer bij de produktie een volstrekte anarchie. Er wordt geen rekening gehouden met de behoeften, er wordt geen rekening gehouden met de verzorging der menschheid, terwijl anderzijds de druk der gezamenlijke ondernemers onduldbaar wordt. Regeling en organisatie moet er komen. Voor elken bedrijfstak dient een bedrijfsraad te worden ingesteld. Terecht ruimt ons rapport N.V.V.—S.D.A.P. in dien bedrijfsraad een belangrijke plaats in naast werkgevers en werknemers aan de overheid als vertegenwoordigster der gemeenschap, der konsumenten.

Boven de bedrijfsraden dient te komen een economische raad voor het geheele bedrijfsleven. De vraagstukken die zich voordoen zijn zoo gewichtig voor het levensbelang van de bevolking, dat van der Waerden nu reeds in „Het Volk” bepleit, naar aanleiding van wat bij den mijnbouw voorkomt, de instelling van een economischen Raad, blijkbaar omdat hij van oordeel is, dat ook reeds in andere kringen dan de onze, het onhoudbare van de tegenwoordige anarchie wordt gevoeld. De produktie, ik leg er nog den nadruk op, dient niet gericht te zijn op de winst, doch op de voorziening in de behoefte van het volk, door het beste produkt tegen den goedkoopsten prijs te leveren.

Buitenland.

Volledigheidshalve wijs ik er op, dat in Duitschland, in Oostenrijk, in Tschecho Slowakije en Luxemburg nu reeds een deel van onze eischen is verwezenlijkt, dat in Frankrijk een economische Raad is ingesteld en dat voorstellen terzake de medezeggenschap zijn ingediend in Denemarken en Zweden; en wat elders kan, is zeker ook in ons land uitvoerbaar.

Hoe groot is het aantal belanghebbenden bij deze vraagstukken?

De heer Redelé, voorzitter van de Nederl. Fabrikantenvereeniging, deelde in zijn rede van 9 Juni 1925, mede, dat bij de Philips Gloeilampenfabrieken, de Nederlandsche Kunstzijde-industrie en de mijnbouwindustrie in Limburg werkzaam zijn 141 ingenieurs, 2213 ambtenaren en 41795 arbeiders, in totaal 44149 personen.

Deze cijfers leveren zeker het sterkste pleidooi voor onzen eisch van medezeggenschap. Het wel en wee van al deze personen is afhankelijk

van een handvol ondernemers. Medezeggenschap hier is zeker onafwijsbaar.

Volgens de beroepstelling 1920 waren in de industrie werkzaam: 849.285 mannen en vrouwen, terwijl in totaal in beroepen als arbeider werkzaam waren 2.137.602 personen. Ook dat geeft een inzicht in het groote belang der medezeggenschap.

Hand- en Hoofdarbeiders.

In den beginne hadden wij eenige moeilijkheden over het vraagstuk der hand- en hoofdarbeiders, niet het minst voortspruitende uit verschil in waardeering van elkaars functie. Doordien wij deze moeilijkheden met elkaar hebben besproken, hebben wij elkaar leeren verstaan. Over en weer hebben wij de beteekenis der verschillende groepen gezien. Wij begrijpen nu, dat ieder van zijn eigen terrein de noodige voorlichting kan geven. Het rapport N.V.V.—S.D.A.P. voorziet er in, dat de minderheidsgroep in een bepaalde onderneming, hetzij deze gevormd wordt door hand- of hoofdarbeiders, de noodige plaats krijgt. Uit den opzet van het rapport van den Metaalbewerkerbond blijkt reeds, dat de hoofdarbeiders zeker niet bang behoeven te zijn, dat hun in dezen geen recht zal worden gedaan. Trouwens hun aantal reeds in de verschillende bedrijfstakken geeft hen bij evenredige vertegenwoordiging voldoende plaatsen in den ondernemingsraad.

Het spreekt vanzelf, dat het aantal hand- en hoofdarbeiders in verschillende bedrijfstakken nogal uiteen loopt.

Blijkens het overzicht van het Centraal Bureau voor de Statistiek waren in 1923 deze cijfers ongeveer als volgt:

Zeepnijverheid: 57 bedrijven, 526 administratief-, technisch- en bedienend personeel; 1627 werklieden en meesterknechts, dat is dus een verhouding van 1 tot 3.

Konstruktiewerkplaatsen en grof-smederijen resp. 579 en 2535, een verhouding als 1 tot 5.

Een andere verhouding vindt men bij machinefabrieken enz., n.l. 2728 en 13187; Scheepsbouw-Mij-en. 2203 en 20138; IJzer- en Staalgieterijen 423 en 6086, Meelfabrieken 380 en 1740.

Buiten deze verhoudingscijfers om, meen ik bovendien te mogen vaststellen, dat onze beweging langzamerhand wel zoo gevorderd is, dat ze verstandig genoeg is niet alleen te kiezen naar het aantal van een bepaalde groep onder het personeel, maar de besten uit het geheele personeel.

Gang van zaken.

Hoe stel ik mij nu voor, dat wij de medezeggenschap zullen bereiken? Wij krijgen ze niet alleen, omdat wij ze willen, wij moeten de beweging daarvoor maken. In de praktijk kunnen wij hier en daar de toepassing krijgen, voor algeheele toepassing is wettelijke regeling noodig. Wil het parlement voor de aanneming van een wet op de medezeggenschap en de bedrijfsorganisatie rijp worden, d. w. z. willen ook de tegenstanders daarvan noodgedwongen haar goedkeuren, dan moeten wij een sterke agitatie inzetten.

De arbeiders zelve zullen hoe langer hoe meer blijk moeten geven, dat ze invoering der medezeggenschap willen. Bij de aanbieding van kollektieve kontrakten zullen daarin regelingen voor de medezeggenschap moeten worden opgenomen. In de pers zal daarover voortdurend moeten worden gesproken. Steeds en steeds weer zullen wij op de anarchie, het onmenselijke van de tegenwoordige produktie moeten wijzen. In de Gemeenteraden, de Staten en de Kamer zal voortdurend de aandacht daarop moeten worden gevestigd aan de hand van de dagelijksche feiten. Ook de koöperaties kunnen ons daarbij helpen.

Onze agitatie zal zoo sterk moeten zijn, dat de arbeiders van alle schakeering tot de erkenning komen, dat het zoo niet langer kan en met ons den strijd voeren voor de invoering.

Weigert de Regeering een wetsvoorstel in te dienen, dan kan een initiatief-voorstel der Sociaal-Demokratische Kamerfraktie op het juiste oogenblik ingediend, een stimulans zijn voor de aktie in het land en zullen parlementaire en buiten-parlementaire aktie elkaar wederkeerig versterken.

Voor alles is daarvoor noodig een versterking van den invloedssfeer van onze beweging.

Hoe staat het met de vakbeweging?

In de verschillende landen is het aantal georganiseerden als volgt: Georganiseerden tezamen van alle richtingen:

in Oostenrijk	1 op 6 inwoners
„ Duitschland	1 op 7 „
„ Engeland	1 op 8 „
„ Tschecho Slowakije	1 op 9 „
„ België	1 op 10 „
„ Nederland	1 op 14 „

Wanneer men daarbij bedenkt, dat bijvoorbeeld in Oostenrijk de vakbeweging, van andere richting dan de onze, uiterst zwak is, dan blijkt uit dit staatje afdoende, dat wij sterk bij anderen ten achter komen, wat de vakbeweging betreft.

Ook de partij kan nog heel wat leden gebruiken. Onze achterstand moeten wij inhalen door een sterke kampagne voor ledenwinning.

KAMERADEN!

Wij willen van het bouwvallige huis, dat kapitalisme heet en dat niemand, behalve een kleine groep tot vreugde strekt, een goed, sterk woonhuis maken, waarin wij ons thuisvoelen, waarin ons materieel en ons geestelijk leven tot uitdrukking kan komen.

Door onze massale aktie, door op de onbewoonbaarheid van het kapitalistisch gebouw bij voortduring te wijzen, de gebreken daarvan bloot te leggen, zullen wij de arbeiders bereid vinden met ons de nieuwe, schoone woning te stichten.

Maar wij zullen daarnaast ook de arbeiders moeten leeren, in deze vreugdevolle omgeving te leven. Zooals wij bij het bereiken van den 8-urendag de arbeiders hebben geleerd hun vrijen tijd goed te besteden door arbeidersontwikkeling en arbeidersontspanning; zooals bij onze woningbouwverenigingen voorzit het prettig wonen te leeren, door het laten zien wat mooi is en goed, zoo zullen wij ook de arbeiders de medezeggenschap moeten leeren hanteeren. Eenerzijds door opleiding, door goed onderwijs, door bedrijfswetenschappelijke kennis, doch anderzijds en bovenal door het aankweeken van solidariteit, naastenliefde en menschenmin.

Daarom kan alleen onze beweging de draagster, de aandrijfster zijn voor deze medezeggenschap.

KAMERADEN!

De medezeggenschap en bedrijfsorganisatie is waard er voor te vechten, er voor te strijden, ons daarvoor opofferingen te getroosten. Ze is niet doel, ze is slechts een verdere phase in onzen strijd voor de produktie ten bate van allen, tot het doen verdwijnen van het kapitalisme. Die strijd is voor ons een schoone, een hoopvolle. Het is een belangrijk stuk van onzen strijd voor de ontvoogding der arbeidersklasse, neen hooger nog,

voor de bevrijding der menschheid.

De volgende motie is door mij voorgesteld en door het kongres met algemeene stemmen aangenomen:

1. Het kongres van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen en de Sociaal-Demokratische Arbeiderspartij in Nederland, gehouden op 19, 20 en 21 September 1925 te 's-Gravenhage;
2. bevestigt het standpunt, betreffende Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap, neergelegd in het rapport 1923 der Kommissie, ingesteld door N. V. V. en S. D. A. P.;
3. dringt bij de Regeering en de Staten-Generaal aan op de tot standbrenging van een wet op de ondernemingsraden en van een wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op den grondslag van de in dit rapport opgenomen wetsvoorstellen;
4. verwacht van de soc.-dem. Kamerfraktie, dat zij, wanneer de Regeering hierin nalatig mocht blijven, deze zaak bij de Staten-Generaal aan de orde zal stellen;
5. wekt de hoofdbesturen van de bij het N. V. V. aangesloten organisaties op, in de naaste toekomst een krachtige propaganda te voeren voor de verwezenlijking van de medezeggenschap in de ondernemingen, ten eerste om deze medezeggenschap zelve, ten tweede, om daardoor de tot standkoming eener wettelijke regeling te bespoedigen;
6. eischt van de regeerende en besturende lichamen de instelling,

waar nog niet aanwezig, van centrale commissies van overleg en personeels- en groepsraden voor de overheidsbedrijven;

7. het kongres is overtuigd, bij de instelling van organen voor de medezeggenschap, van de grootst mogelijke samenwerking tusschen de organisaties van arbeiders en die van bedienden en technici;

8. roept de hand- en hoofdarbeiders op, zich steeds sterker in de moderne vakbeweging te organiseeren, opdat deze meer en meer in staat zal zijn, in Staat en Maatschappij de medezeggenschap der werknemers bij de vaststelling en naleving der arbeidsvoorwaarden, zoowel als bij de leiding van het bedrijf tot stand te brengen.

De Centrale Arbeiders- Verzekerings- en Dep. bank

N.V. 'ERAEDTHUYS' AMSTERD.